

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΒΑΡΝΑΒΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

**Τοῦ Ἀρχιμανδρίτη ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ,
Μεταπτυχιακοῦ Φοιτητῆ Τμήματος Θεολογίας
Πανεπιστημίου Νεαπόλεως Πάφου.**

Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸν Ἑλληνικὸ Κυπριακὸ ὡρὸ ἔχουν ἄμεση σχέση μετὰ τὴν πρώτη ἱεραποστολική περιοδεία τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Παύλου στὸ νησί. Ἡ ἐπέκταση τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ μέσου τῆς Κύπρου στὸν ἐθνικὸ κόσμον, δηλαδὴ τὸν τότε ἐπονομαζόμενον ἑλληνορωμαϊκόν, θεωρεῖται γεγονὸς ὑψίστης σημασίας καὶ σπουδαιότητος γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τὸν πολιτισμὸ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Δὲν ἐπρόκειτο μόνον γιὰ τὴν ἵδρυση καὶ ἐδραίωση τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, οὔτε γιὰ μιὰ νέα δυναμικὴ μετὰ μελλοντικὴ καὶ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ στὴ Μεγαλόνησο, ἀλλὰ γιὰ μιὰ θαυμαστὴ ἐξέλιξη τοῦ ἰδίου τοῦ σχεδίου τῆς θείας Οἰκονομίας.

Πρωτοπόροι καὶ ἡγέτες αὐτῆς τῆς οἰκουμενικῆς χριστιανικῆς πορείας καὶ ἰδιαίτερα τῆς πρώτης ἱεραποστολικῆς πορείας πρὸς τὸν ἐθνικὸ κόσμον τῆς Κύπρου θεωροῦνται οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος. Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι ἡ βασικότερη πηγὴ αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς καὶ ἀναμφισβήτητα ἡ κυριότερη πηγὴ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου στὴν Κύπρον.

Μέσα ἀπὸ τὰ βιβλικά κείμενα τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν ἀπόκρυφη Γραμματεία θὰ προσπαθήσουμε παρακάτω νὰ διερευνήσουμε ἰδιαίτερα τὴ συμβολὴ τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ θὰ δοῦμε πρῶτα

τά βιβλικά δεδομένα για τον απόστολο Βαρνάβα, έπειτα θά προχωρήσουμε στην εξέταση της δράσης του Βαρνάβα και του Παύλου στην Κύπρο και θά ολοκληρώσουμε την εργασία μας με μιά σύντομη αναφορά στην ιεραποστολική δράση του Βαρνάβα και του Μάρκου στην Κύπρο.

Α) Τά βιβλικά δεδομένα για τον απόστολο Βαρνάβα.

Τίς πρώτες πληροφορίες σχετικά μέ την δράση του αποστόλου Βαρνάβα στην αρχέγονη Έκκλησία τίς βρίσκουμε στίς Πράξ. 4, 36-37: «*Ἰωσῆς δέ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστι μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τό χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων*». Ἀπό τό κείμενο αὐτό ὁ εὐαγγελιστής Λουκάς, συγγραφέας τῶν Πράξεων, παρουσιάζει τά πρώτα στοιχεῖα γιά τόν Βαρνάβα, δηλαδή, τήν ταυτότητά του καί τό γεγονός τῆς πώλησης ἑνός κτήματός του καί τήν προσφορά τῶν χρημάτων στήν πρώτη χριστιανική κοινότητα τῶν Ἱεροσολύμων. Μέ αὐτό τόν τρόπο προβάλλει τήν ἀκτημοσύνη τοῦ Βαρνάβα καί τή συμβολή του στήν συντήρηση τῶν πρώτων Χριστιανῶν τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο πού ἀντλοῦμε ἀπό αὐτούς τοὺς στίχους τῶν Πράξεων εἶναι τό ἀρχικό ὄνομα τοῦ Βαρνάβα πού ἦταν «Ἰωσήφ» ἢ «Ἰωσῆς»¹. Εἶναι σημαντικό τό γεγονός ὅτι τήν μετονομασία σέ Βαρνάβα τήν ἔκαναν οἱ Ἀπόστολοι² μετά τή βάπτισή του, πού, σύμφωνα μέ τόν απόστολο Λουκά, σημαίνει «υἱὸς παρακλήσεως» (Πράξ. 4, 36).

Πότε ἀκριβῶς ἔγινε Χριστιανός ὁ Βαρνάβας δέν ἀναφέρουν τά κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Παρόλα αὐτά ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας διασώζει διάφορες πληροφορίες γιά τό θέμα τῆς με-

1) Βλ. **A. C. Clark**, *The Acts of the Apostles*, Oxford 1970, σελ. 26.

2) **Ἀλεξάνδρου**, Ἐγκώμιο (ASS Τόμ. Β), σελ. 440.

ταστροφής του Βαρνάβα στον Χριστιανισμό³. Έπειδή, όμως, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, καμία αναφορά δεν γίνεται στα άλλα βιβλικά κείμενα, θα περιοριστούμε στις μαρτυρίες των Πράξεων, οι οποίες είναι και πιο αυθεντικές. Ός εκ τούτου, ο Βαρνάβας, σύμφωνα με τις Πράξεις, συμμετείχε ενεργά στη ζωή της πρώτης Χριστιανικής κοινότητας των Ιεροσολύμων, ή οποία συγκροτήθηκε ουσιαστικά κατά την ημέρα της Πεντηκοστής (Πράξ. 2, 41-47).

Ήταν ένας απ' αυτούς οι οποίοι πουλούσαν τα κτήματά τους (Πράξ. 2, 45) και έφεραν τα χρήματα στους αποστόλους (Πράξ. 4, 37). Γι' αυτόν τον λόγο έλαβε από τους αποστόλους ένα τιμητικό όνομα, λίγο μετά την Πεντηκοστή, το οποίο ανταποκρινόταν προς τις αρετές που κοσμούσαν την προσωπικότητά του. Αυτό δείχνει, ότι οι απόστολοι γνώριζαν πρό της Πεντηκοστής τον Βαρνάβα, όποτε κατά το χρονικό αυτό διάστημα διαμόρφωσαν μια άποψη για το πρόσωπό του, την οποία εξέφρασαν με τον τίτλο «υιός παρακλήσεως».

Ο συγγραφέας των Πράξεων για να δώσει πλήρη τα στοιχεία της ταυτότητας του Βαρνάβα αναφέρει, ότι ήταν «Λευίτης, Κύπριος τῷ γένει» (Πράξ. 4, 36). Πως βρέθηκε ο Βαρνάβας στην Κύπρο, οι Πράξεις και τα λοιπά βιβλία της Καινής Διαθήκης δεν μᾶς δίνουν καμία πληροφορία. Υπάρχουν κάποιες έκδοχές από τον Έπιφάνιο Κύπρου και την *Datiana Historia*⁴, αλλά συμφωνούμε με την θέση του Καθηγητή Οικονόμου, ότι ο Βαρνάβας ξεκινᾶ το ιεραποστολικό του ταξίδι με τον Παῦλο από την Κύπρο και συγκεκριμένα από τη Σαλαμίνα, γιατί ίσως αυτή ήταν και η πόλη, στην οποία γεννήθηκε ο Απόστολος. Πάντως η αρχαία παράδοση είναι όμοφωνη, ότι η Σαλαμίνα είναι ο τόπος του μαρτυ-

3) Βλ. Χρ. Κ. Οικονόμου, *Οι άπαρχές του Χριστιανισμού στην Κύπρο*, Πάφος³, 1996, σελ. 113-114.

4) Βλ. Χρ. Κ. Οικονόμου, *Οι άπαρχές του Χριστιανισμού στην Κύπρο*, σσ. 122-123.

ρίου τοῦ Βαρνάβα καί ὁ τόπος ὅπου βρίσκεται ὁ τάφος του⁵.

Ἀξίζει νά ἀναφέρουμε, ὅτι ὁ Βαρνάβας ἀναδείχθηκε μεγάλη μορφή στὸν ἀρχέγονο Χριστιανισμό καί εἶχε ἐξαιρετική ἀναγνώριση καί διάκριση ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Αὐτό φαίνεται καί ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἀπόστολοι μέ τὸ ἄκουσμα τῆς δράσεως τῶν Κυπρίων καί τῶν Κυρηναίων στήν Ἀντιόχεια ἔστειλαν ἀμέσως τὸν Βαρνάβα: «ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθός καί πλήρης Πνεύματος Ἁγίου καί πίστεως καί προσετέθη ὄχλος ἱκανός τῷ Κυρίῳ» (Πράξ. 11, 24). Ἐδῶ βλέπουμε τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔχαιρε ὁ Βαρνάβας μέσα στὸν κύκλο τῶν ἀποστόλων, καθὼς ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι ἦταν ἐκφραστής τοῦ γνήσιου πνεύματος τῆς πρώτης Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἡ ἀναζήτηση τοῦ Παύλου στήν Ταρσό καί ἡ δράση τῶν δύο στήν Ἀντιόχεια ἐγκαινίασε μιὰ συστηματική πιά ἱεραποστολική δράση στὰ ἔθνη. Αὕτὴ ἡ δράση εἶναι καί ἡ προϋπόθεση, πού ὀδήγησε τὸν συγγραφέα τῶν Πράξεων νά ὀνομάσει τὸν Βαρνάβα μαζί μέ τὸν Παῦλο «ἀποστόλους» (Πράξ. 14, 4.14). Ἐδῶ πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε, ὅτι στίς Πράξεις ὁ Λουκᾶς ὀνομάζει «ἀποστόλους» μόνο τοὺς δώδεκα μαθητές τοῦ Κυρίου⁶. Ἡ μοναδική περίπτωση στίς Πράξεις, πού ἀποδίδεται ὁ ὅρος «ἀπόστολος» καί σέ ἄλλους, πλὴν τῶν δώδεκα, εἶναι τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Παύλου.

Β) Ἡ δράση τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Παύλου στήν Κύπρο.

Δικαιολογημένα ὁ Λουκᾶς ὀνομάζει τὸν Παῦλο καί τὸν Βαρνάβα μέ τὸν ὅρο «ἀπόστολοι», ἀφοῦ μέ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οἱ δύο μαθητές τοῦ Χριστιανισμοῦ ξεχωρίζουν καί ἀποστέλλονται στὸν εὐαγγελισμό τῶν ἐθνῶν. Ὁ Λουκᾶς πολὺ χαρακτηριστικά περιγράφει αὐτὴ τὴν ἐπιλογή μέ τοὺς ἐξῆς στίχους: «Ἦσαν δέ τινες ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν

5) Βλ. P.G. 86, 184, P.G. 139, 264, P.G. 147, 200.

6) Βλ. C. Barrett, *The Signs of an Apostole*, London 1972, σελ. 23.

προφήται καί διδάσκαλοι, ὃ τε Βαρνάβας καί Συμεών ὁ ἐπικαλούμενος Νίγερ, καί Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μαναὴν τε Ἑρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καί Σαῦλος. ²Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ Κυρίῳ καί νηστευόντων εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καί τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. ³τότε νηστεύσαντες καί προσευξάμενοι καί ἐπιθέντες αὐτοῖς τὰς χεῖρας ἀπέλυσαν» (Πράξ. 13, 1-3).

Πρῶτος σταθμὸς τῆς ἱεραποστολικῆς περιοδείας τῶν δύο ἀποστόλων ἦταν ἡ Κύπρος. Ὁ Λουκᾶς ἀναφέρεται στὴν ἀποστολὴ τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Παύλου στὴν Κύπρο, καί στό πρῶτο κήρυγμά τους στὶς συναγωγές τῆς Σαλαμίνας (Πράξ. 13, 4-5). Στὴ συνέχεια ἀναφέρει τὴ σύγκρουση τῶν ἀποστόλων μέ τὸ μάγο Ἑλύμα στὴν Πάφο (Πράξ. 13, 6-8) καί, τέλος, τὴ μεταστροφή τοῦ Ρωμαίου ἀνθυπάτου Σεργίου Παύλου (Πράξ. 13, 7.12).

Ἔτσι οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια κατέρχονται στὴ Σελεύκεια, παραλιακὴ πόλη τῆς Συρίας, καί ἀπὸ ἐκεῖ ταξιδεύουν στὴν Κύπρο. Πρῶτη στάση ἡ Σαλαμίνα, ὅπου κηρύττουν τὸ εὐαγγέλιο στὶς συναγωγές τῶν Ἰουδαίων, συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Ἰωάννη - Μάρκο: «Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου κατῆλθον εἰς τὴν Σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Κύπρον, ⁵καί γενόμενοι ἐν Σαλαμίνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καί Ἰωάννην ὑπηρέτην» (Πράξ. 13, 4-5).

Οἱ ἱεραπόστολοι Βαρνάβας καί Παῦλος ὅταν ἔφτασαν στὴν Κύπρο, βρῆκαν τὸ νησί ὑπὸ Ρωμαϊκὴ κυριαρχία. Κατὰ τὴ διάρκεια αὐτοῦ τοῦ χρονικοῦ διαστήματος, δηλαδὴ τῆς ἀφίξεως τῶν ἱεραποστόλων στό νησί, ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἦταν μεγάλος. Τὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν Ἕλληνες, ἀλλὰ σημαντικὴ ἦταν καί ἡ παρουσία τοῦ ἰουδαϊκοῦ στοιχείου. Ἀντιθέτως οἱ Ρωμαῖοι κάτοικοι ἦταν ὀλιγάριθμοι⁷.

7) Βλ. Χρ. Κ. Οἰκονόμου, *Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν Κύπρο*, σσ. 368-369.

Ἡ Σαλαμίνα, ὅπου ὑπῆρξε ὁ πρῶτος σταθμός τῆς δράσεως τῶν ἱεραποστόλων, ἦταν ἡ πιό πολυπληθὴς πόλη τῆς Κύπρου, τό μεγαλύτερο ἐμπορικό καί πολιτιστικό κέντρο⁸. Σύμφωνα μέ τίς Πράξεις, ὁ Βαρνάβας καί ὁ Παῦλος μέ τήν ἄφιξή τους στή Σαλαμίνα ξεκίνησαν νά κηρύττουν στίς συναγωγές. Ἐδῶ πρέπει νά ἀναφέρουμε, ὅτι τό κήρυγμα στίς συναγωγές ἀπό τοὺς δύο ἀποστόλους ἀποτελοῦσε πάγια τακτική γιά τή διάδοση τοῦ εὐαγγελίου. Αὐτό τό βλέπουμε καί στό κήρυγμα τοῦ Παύλου στή Δαμασκό, πού «καί εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τόν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱός τοῦ Θεοῦ» (Πράξ. 9, 20). Ἄλλωστε ὁ Λουκᾶς τονίζει κατηγορηματικά, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πρέπει πρῶτα νά κηρυχτεῖ στοὺς Ἰουδαίους (Πράξ. 13, 46). Ὁ συγγραφέας τῶν Πράξεων μέ τήν φράση «καί γενόμενοι ἐν Σαλαμίνι κατήγγελλον τόν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων» (Πράξ. 13, 5), κατὰ τή γνώμη μας, ἴσως δέν ἐννοεῖ μόνο τίς συναγωγές τῆς Σαλαμίνας, ἀλλά καί τίς διάφορες συναγωγές πού συνάντησαν στά διάφορα μέρη τῆς Κύπρου, ὅπου ὑπῆρχαν Ἰουδαῖοι.

Τό ἐπόμενο γεγονός, τό ὁποῖο ὑπογραμμίζει ὁ Λουκᾶς στίς Πράξεις, εἶναι ἡ γνωστὴ διήγηση τοῦ μάγου Ἐλύμα (Πράξ. 13, 6-12): «Διελθόντες δέ τήν νῆσον ἄχρι Πάφου εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον ᾧ ὄνομα Βαρισησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρί συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος Βαρνάβαν καί Σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τόν λόγον τοῦ Θεοῦ. ὁ ἀνθίστατο δέ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτω γάρ μεθερμηνεύεται τό ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τόν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. Ὁ Σαῦλος δέ, ὁ καί Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος ἁγίου καί ἀτενίσας πρὸς αὐτόν ¹⁰εἶπεν· ὦ πλήρης παντός δόλου καί πάσης ραδιουργίας, υἱέ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τάς ὁδοὺς Κυρίου τάς εὐθείας; ¹¹καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καί ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τόν ἥλιον

8) Χρ. Κ. Οἰκονόμου, "Ο.π., σελ. 370.

ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δέ ἔπεσεν ἐπ' αὐτόν ἀχλύς καί σκότος, καί περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. ¹²τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τό γεγονός ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου». Ὅπως βλέπουμε, ὁ Λουκᾶς δέν μᾶς ἀναφέρει λεπτομερῶς τίς στάσεις πού ἔκαναν οἱ Ἀπόστολοι στήν Κύπρο, ἀλλά μέ τήν ἀναφορά του «διελθόντες δέ τήν νῆσον ἄχρι Πάφου» δείχνει, ὅτι διέσχισαν τό νησί καί ἔφθασαν μέχρι τήν Πάφο. Κατά πάγια τακτική τοῦ Λουκᾶ, παρατηροῦμε, ὅτι συμπτύσσει τά γεγονότα καί ἀναφέρει μόνο ἐκεῖνα, πού κρίνει σημαντικά γιά τό σχέδιο τῆς θείας Οἰκονομίας⁹.

Κατά τή Ρωμαϊκή ἐποχή, ὅταν ἔφθασαν οἱ ἀπόστολοι στήν Πάφο, ἡ πόλη ἦταν καλᾶ σχεδιασμένη καί ὀχυρωμένη. Εἶχε τεχνητό λιμάνι, πού ἔδινε τή δυνατότητα ἐπικοινωνίας μέ τίς ἄλλες χώρες¹⁰. Ἡ Πάφος, ὡς πρωτεύουσα τῆς Κύπρου, ἦταν ἔδρα τοῦ Ρωμαίου Διοικητῆ, ὁ ὁποῖος ὀνομαζόταν ἀνθύπατος. Ὅσο ἀφορᾷ στή θρησκεία τῆς πόλης, ἡ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης ἐπηρέαζε τό ὅλο φάσμα τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς κατά τήν περίοδο τῆς ἀφίξεως τῶν ἀποστόλων στήν Πάφο¹¹. Γι' αὐτόν τόν λόγον ὁ Λουκᾶς μᾶς ἀναφέρει, ὅτι οἱ ἀπόστολοι βρῆκαν ἐκεῖ ἕνα ψευδοπροφήτη Ἰουδαῖο, θέλοντας νά δείξει τή σύγκρουση τοῦ Χριστιανισμοῦ μέ τήν μαγεία καί νά τονίσει τήν ὑπεροχή τῆς ἀληθινῆς πίστεως στόν Χριστό ἀπέναντι στίς ψευδεῖς θρησκείες καί φιλοσοφίες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπό τίς πληροφορίες τῆς διηγήσεως φαίνεται, ὅτι ὁ Βαριησοῦς ἦταν ἀξιόλογος καί ξεχώριζε στήν Πάφο. Αὐτό γίνεται σαφές

9) Βλ. Σχόλια **M. Dibelius**, «*The Acts of the Apostles as an Historical Source*», στό *Studies in the Acts of the Apostles*, ed. Heinrich Greeven; London: SCM, 1956, σελ. 102-108.

10) Βλ. **K. Nikolaou**, «*The Topograph of New Paphos* στό *Melanges a Kazimier Michalowski*», Warszawa 1966, σελ. 60.

11) Πρβλ. **Χρ. Κ. Οἰκονόμου**, *Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο*, σελ. 386.

ἀπό τή μαρτυρία τῶν Πράξεων, ὅτι βρισκόταν κοντά στόν ἀνθύπατο Σέργιο Παῦλο (Πράξ. 13, 7). Ἔχουμε τήν ἄποψη, ὅτι πιθανόν νά ἦταν καί σύμβουλός του. Αὐτό φαίνεται ἀπό τό γεγονός, ὅτι κατὰ τή συνάντηση τοῦ ἀνθυπάτου μέ τούς ἀποστόλους βλέπουμε, ὅτι ὁ μάγος εἶναι παρών καί προσπαθεῖ νά ἀποτρέψει τόν Ρωμαῖο ἄρχοντα ἀπό τό λόγο τοῦ Εὐαγγελίου. Τό φαινόμενο τῆς μαγείας σέ αὐτή τήν περίοδο εἶναι ἀπό τά πιό κύρια προβλήματα, πού ἀπασχολοῦσαν τήν Ἐκκλησία. Αὐτό τό βλέπουμε καί ἀπό τόν ἀπόστολο Πέτρο, πού πολέμησε τήν ἰουδαioελληνιστική μαγεία στή Σαμάρεια (Πράξ. 8, 9-24).

Τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων προκάλεσε μεγάλη ἐντύπωση στόν ἀνθύπατο Σέργιο Παῦλο, ὁ ὁποῖος ἦταν ἔτοιμος νά ἀποδεχθεῖ τή Χριστιανική πίστη. Ὁ ψευδοπροφήτης, μάγος Ἑλύμας, πού, κατὰ τή γνώμη μας, ὁ Λουκᾶς τόν ἀποκαλεῖ ἔτσι γιά νά μᾶς δείξει τήν ἀντίθεση μέ τούς πραγματικούς ἀπεσταλμένους τοῦ Κυρίου, προκαλοῦσε σύγχυση καί ἐμπόδιζε τόν ἀνθύπατο νά ἀσπαστεῖ τήν ἀληθινή πίστη. Ἡ διαρκής ἀντίδραση τοῦ Ἑλύμα στό ἔργο τῶν Ἀποστόλων τούς ἀνάγκασε, κατὰ τό συγγραφέα τῶν Πράξεων, σέ πρῶτο στάδιο νά τοῦ μιλήσουν σέ ἀποκαλυπτική γλῶσσα τόν προφητικό λόγο (Πράξ. 13, 9). Πιστεύουμε, ὅτι ὁ συγγραφέας τῶν Πράξεων, ἀντίθετα ἀπό τόν Παῦλο, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, σκόπιμα χαρακτηρίζει τόν Ἑλύμα γεμᾶτο δόλο καί ραδιουργία, καθώς ἐπίσης υἱό διαβόλου καί ἐχθρό πάσης δικαιοσύνης¹².

Μετά τήν ἄρνηση τοῦ Ἑλύμα νά συμμορφωθεῖ μέ τήν ἐντολή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦρθε ἡ θεία Δίκη, τυφλώνοντας τόν μάγο. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δίνουν ἰδιαίτερη ἔμφαση στό γεγονός τῆς τυφλώσεως τοῦ μάγου, τό ὁποῖο δέν θεωροῦν ἐκδίκηση, ἀλλά παιδαγωγικό μέσο γιά τή σωτηρία τόσο τοῦ ἀνθυπάτου ὅσο καί

12) Βλ. Σχόλια στό κλασικό ὑπόμνημα τῶν Πράξεων τοῦ **E. Haenchen**, *The Acts of the Apostles*, Oxford 1970, σελ. 400.

τοῦ ἰδίου τοῦ μάγου¹³. Ἡ τύφωσις τοῦ μάγου εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά πιστέψῃ ὁ ἀνθύπατος στήν ἀληθινή διδασκαλία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ μεταστροφή αὐτή ἀποτελεῖ σταθμόν γιά τήν πορεία τοῦ Εὐαγγελίου στά ἔθνη, ἀλλά καί γιά τίς ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο. Ἔχουμε τήν ἄποψη, ὅτι στό σημεῖο αὐτό παρατηρεῖται ἐπιβεβαίωση τοῦ σχεδίου τῶν Πράξεων, πού διατυπώνεται ἀπό τόν Λουκᾶ στό Πράξ. 1, 8: «*Καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλήμ καί ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καί Σαμαρεία καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς*».

Γ) Ἱεραποστολή Βαρνάβα καί Μάρκου στήν Κύπρο.

Τό ἐπόμενο στάδιο τῆς συμβολῆς τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα στήν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, σύμφωνα μέ τίς Πράξεις, περιλαμβάνει τήν ἱεραποστολική δραστηριότητα τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Ἰωάννη - Μάρκου στήν Κύπρο.

Ἡ μεταστροφή τοῦ Ρωμαίου Ἀνθυπάτου σαφῶς ἐντάσσεται στό τέταρτο σημεῖο τῆς τετραμεροῦς διαιρέσεως τῶν Πράξεων «καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς». Ἀπό τήν παραπάνω ἀναφορά τῶν Πράξεων τό πρῶτο μέρος περιλαμβάνει τά Ἱεροσόλυμα, τό δεύτερο τήν Ἰουδαία, τό τρίτο τή Σαμάρεια καί τό τέταρτο τήν οἰκουμένη.

Ὁ Βαρνάβας, μετά ἀπό μία διαφωνία πού εἶχε μέ τόν Παῦλο στήν Ἀντιόχεια, πῆρε ὡς συνοδό του τόν ἀνεψιό του Ἰωάννη - Μᾶρκο καί ἀναχώρησε γιά τήν Κύπρο. «*ἐγένετο οὖν παροξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τόν Μᾶρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον*» (Πράξ. 15, 39). Αὕτη εἶναι ἡ μόνη πληροφορία πού ἔχουμε γιά τήν τελευταία ἱεραποστολική δράση τοῦ Βαρνάβα στήν Κύπρο. Κατά τήν ἄποψή

13) Πρβλ. Χρ. Κ. Οἰκονόμου, *Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο*, σελ. 427.

μας, αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία για τον ιερό συγγραφέα είναι το γεγονός, ότι ο Χριστιανισμός διαδόθηκε στην Κύπρο και ο Βαρνάβας με τον Μάρκο προσπαθούν να τον εδραιώσουν¹⁴. Τίς λεπτομέρειες των γεγονότων διηγείται ή σχετική απόκρυφη Γραμματεία.

Αφού στίς Πράξεις και γενικά στα υπόλοιπα κείμενα της Καινής Διαθήκης δεν δίνεται καμία άλλη πληροφορία για τη δεύτερη ιεραποστολή του Βαρνάβα στην Κύπρο, δημιουργούνται τά εξής δύο βασικά έρωτήματα: α) Πότε πήγαν ο Βαρνάβας και ο Μάρκος στην Κύπρο και β) ποία ήταν ή δράση τους;

Σύμφωνα με τον καθηγητή Οικονόμου¹⁵, τό έπεισόδιο του Παύλου με τον Βαρνάβα συνέβη πριν την Άποστολική Σύνοδο. Άν ό χρόνος της Άποστολικής Συνόδου υπολογίζεται τέλος του 48 μ.Χ. με αρχές του 49 μ.Χ., τότε ή άφιξη του Βαρνάβα και του Μάρκου στην Κύπρο πραγματοποιήθηκε τούς πρώτους μήνες του 49 μ.Χ.

Ποία ήταν τά μέρη της Κύπρου, τά όποια έπισκέφτηκαν οί δύο ιεραπόστολοι, ποία ήταν ή δραστηριότητα και τά άποτελέσματά της και πόσο χρόνο διήρκεσε δεν πληροφορούν οί Πράξεις. Τό μόνο που μάς έπιβεβαιώνει ό ιερός συγγραφέας, είναι τό γεγονός, ότι πραγματοποιήθηκε δεύτερη ιεραποστολική περιοδεία του Βαρνάβα με τον Μάρκο στό νησί.

Πληροφορίες έκτός των Πράξεων μπορούμε να βρούμε στά λεγόμενα Άπόκρυφα ή Ψευδεπίγραφα. Τό πρώτο έργο είναι «Περίοδος και Μαρτύριο του Άγίου Άποστόλου Βαρνάβα»¹⁶, τό όποιο αποδίδεται στον Μάρκο, και τό δεύτερο είναι «Έγκώμιον

14) Πρβλ. Χρ. Κ. Οικονόμου, *Οί άπαρχές του Χριστιανισμού στην Κύπρο*, σσ. 182-193.

15) Χρ. Κ. Οικονόμου, "Ο.π., σσ. 186 και έξ.

16) C. Tischendorf, *Acta Apostolorum Apocrypha*, New York 1972, σελ. 292-302.

εις Βαρνάβαν τόν Ἀπόστολον»¹⁷, τό ὁποῖο γράφτηκε ἀπό τόν Κύπριο μοναχό Ἀλέξανδρο στίς ἀρχές τοῦ βου αἱ. μ.Χ. Αὐτό πού πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε ἐδῶ εἶναι τό γεγονός, ὅτι δέν μποροῦμε νά δώσουμε μεγάλη βαρύτητα στά ἀπόκρυφα, γιατί πολλές φορές ἡ διήγησή τους κινεῖται στά ὅρια τοῦ μύθου καί τῆς ὑπερβολῆς. Ὡστόσο ἡ Ἐκκλησία ἀξιολογεῖ τίς πληροφορίες τους συγκριτικά μέ τήν αὐθεντικότητα τῶν μαρτυριῶν τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Συμπεράσματα.

Σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες πού δίνουν οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, καθώς ἐπίσης τῶν Ἀπόκρυφων Πράξεων, βλέπουμε μιᾷ ἐνεργῇ συμμετοχῇ τοῦ Βαρνάβα στή διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο.

1. Ἡ προσφορά τοῦ Βαρνάβα στήν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου χωρίζεται σέ δύο στάδια: α) Τό πρῶτο περιλαμβάνει τό ἔργο τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Παύλου κατά τήν πρώτη ἀποστολική περιοδεία καί β) τό δεύτερο περιλαμβάνει τή δράση τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Μάρκου στήν Κύπρο, μετά τόν παροξυσμό τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Παύλου στήν Ἀντιόχεια.

2. Ἡ τεράστια προσφορά τοῦ Βαρνάβα στήν πρώτη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου δείχνει, ὅτι ὁ Κύπριος Ἀπόστολος δέν ἦταν ἀπλᾶ ἀκόλουθος ἢ βοηθός τοῦ Παύλου, ἀλλά ἐφάμιλλος «συνέκδημος» τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν. Ἀλλωστε μοναδική περίπτωση στίς Πράξεις, ὅπου ὁ ἱερός συγγραφέας ἀποδίδει τόν τίτλο ἀπόστολος, πλὴν τῶν δώδεκα, εἶναι τοῦ Βαρνάβα καί τοῦ Παύλου.

3. Ὅπως τονίσαμε, ὁ Λουκᾶς ὀνομάζει τόν Βαρνάβα Ἀπόστολο, ἐπειδὴ: α) κήρυξε μέσα στήν καρδιά τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τίς συναγωγές, τόν θεῖο λόγο, β) ἦρθε ἀντιμέτωπος μέ τούς ἐκπροσώ-

17) Βλ. *Acta Sanctorum*, Τόμ. 2ος, σελ. 443-446.

πους τῆς μαγείας, ενός μεγάλου κινδύνου γιά τήν πρώτη Ἐκκλησία, γ) ἦταν προστάτης τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν καί συνοδοιπόρος του κατά τήν πρώτη ἱεραποστολική περιοδεία καί δ) κήρυξε τόν Χριστιανισμό στήν Κύπρο μέ τόν Παῦλο καί στή συνέχεια μέ τό Μᾶρκο γιά δεύτερη φορά μέ σκοπό νά τόν ἐδραιώσει.

Βιβλιογραφία:

Ἀμμωνίου Ἀλεξανδρείας, *Ἑρμηνεία εἰς τάς Πράξεις*, PG 85, 1523-1608.

Ἀναγνώστου Θεοδώρου, *Ἐκλογαί ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, PG 86, 184 καί ἐξ.

Ἰωήλου, *Χρονογραφία*, PG 139, 264 καί ἐξ.

Ξανθοπούλου Καλλίστου Νικηφόρου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τ. 16ος, PG 147, 200 καί ἐξ.

Οἰκονόμου Κ. Χρήστου, *Οἱ ἀπαρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο*³, Πάφος, 1996.

Τρεμπέλα Παναγιώτη, *Ὑπομνήματα εἰς τάς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*, Ἀθήνα 1951.

Barrett, C., *«The Signs of an Apostole»*, London 1972.

Clark A. C., *«The Acts of the Apostoles»*, Oxford 1970.

Dibelius M., *«The Acts of the Apostoles as an Historical Source»*, στό *Studies in the Acts of the Apostoles*.

Haenchen E., *«The Acts of the Apostoles»*, Oxford 1970.

Nikolaou K., *«The Topograph of New Paphos»*, στό *Melanges a Kazimier Michalowski*, Waszawa 1966.

Tischendorf C., *Acta Apostolorum Apocrypha*, New York 1972.